

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 102 1981

Svenska Litteratursällskapet

Distribution: Almqvist & Wiksell International, Stockholm

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Peter Hallberg

Lund: Staffan Björck, Louise Vinge

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Thure Stenström, Lars Furuland, Bengt Landgren

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Humanistiskt-Samhällsvetenskapligt Centrum, Box 513, 751 20 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

ISBN 91-22-00567-6 (häftad)

ISBN 91-22-00569-2 (inbunden)

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1982

That I lost my center
 fighting the world.
 The dreams clash
 and are shattered –
 and that I tried to make a paradise
 terrestre.

[---]
 I have tried to write Paradise
 [---]
 Let the Gods forgive what I
 have made
 Let those I love try to forgive
 what I have made.

Pär Hellström

Children's Literature. Vol. 9. Ed. Francelia Butler, Samuel Pickering, Milla Riggio, Barbara Rosen. Yale University Press. New Haven and London 1981.

Nionde volymen av den numera väl inarbetade årsboken *Children's Literature* är av speciellt intresse för svenska läsare. Den innehåller mycket internationellt, man frestas att säga exotiskt, material. Modern kinesisk barnlitteratur, japanska folksagor, en essä om den nigerianska författaren Chinua Achebe. Och ett utdrag ur Jersilds *Barnens ö* kallat *Reine Never Went to Camp*. I utgivarförordet betecknas den felaktigt som »a Swedish novel for and about children». Översättaren är däremot medveten om att det inte är fråga om en barnbok, när hon presenterar denna pessimistiska bild av vad hon kallar det avhumaniserade svenska samhället.

Ann Charters har haft hjälp av sin tolvåriga dotter, när hon tolkat den svenska slangen – dottern har gått i svensk skola. Detta till trots är översättningen betydligt tamare än originalet. Språket är mera städat. De har inte förstätt eller inte vågat sig på Jersilds kraftfulla återgivande av ett modernt barns språkbruk.

I *Barnens ö* tydliggör författaren sociala missförhållanden genom att göra ett klipskt och klarsynt barn till iakttagare och språkrör. Ett liknande perspektiv har Ronald Berman återfunnit i *Jane Eyre* och *David Copperfield*. Hans uppsats, *The Innocent Observer*, driver tesen att Brontë och Dickens funnit det verkningsfullt att låta barn vara samhällsobservatörer. Det är en inträngande och trovärdig analys; ändå efterlämnar den en känsla av otilfredsställelse. Borde inte en årsbok kallad *Children's Literature* ha byggt ut detta tema i riktning mot barnlitteraturen? Nu nämns inte ens, att dagens barnbok ofta följer just ett sådant mönster.

Volymen handlar nämligen om mycket annat än barnlitteratur. Den behandlar muntlig tradition och barns egna spontana berättelser – t. o. m. tvååringar är avlyssnade. Den tar upp pedagogiska frågor och barnpsykologi. En stor del av årsboken ägnas åt moderna media som film och television och återkommer till den ständigt aktuella frågeställningen: tar barn skada av att se för mycket på TV? Jerome och Dorothy Singer konstaterar, inte oväntat, att läsning är den bästa stimulansen för barns fantasiliv. Men de fördömer inte TV-program i princip. De menar att dessa kan förbättras, så att de ger direkt och stimulerande kommunikation med mindre barn.

Traditionella litteraturvetenskapliga analyser av barnlitteratur är däremot tunnsådda i årsboken. Bevis på att de existerar finner man dock i den väl tilltagna recensionsavdelningen, en god vägledning för den som vill följa med de senaste årens angloamerikanska facklitteratur. Den släpar dock efter såpass mycket, att åtskilliga böcker redan länge har funnits tillgängliga i Sverige bl. a. på Svenska barnboksintitutet. Att fantastiska berättelser och kvinnolitteratur är högmodernt avspeglas också här. *Recent Alcott Criticism* refererar t. ex. till elva Alcottstudier alltifrån Martha Saxtons biografi till Madeleine Sterns upptäckt av Alcotts skräckromantiska thrillers. Anmälnaren Ruth MacDonald är ändå inte nöjd. Hon efterlyser en mera insiktsfull och sensibel läsning av själva barnböckerna. Redan i den föreliggande volymen har hon blivit bönhörd. Anne Hollanders *Reflections on Little Women* är en lysande analys av en flickbok som tidsspegel.

Ying Toijer-Nilsson

Magnus von Platen: *Innanläsning. Tolkningar av nordiska texter*. Rabén & Sjögren. Kristianstad 1980.

Magnus von Platen har haft den trevliga vanan att med jämna mellanrum publicera diktanalyser i tidskrifter och antologier av lyriktolkningar. Till sin 60-årsdag har han beretts tillfälle att samla ett urval av dem, vilket är glädjande, eftersom de flesta av analyserna med tiden blivit relativt svåröverkomliga. Den äldsta av de fjorton studierna är från 1959, men över hälften har tillkommit under de senaste åren, och åtskilliga avsnitt utges också här för första gången. Texter från 1800-talet kommenteras i sju analyser, vilka sträcker sig från Anna Maria Lenngrens epigrammatiska »Reflexion» till en av Heidenstams noveller i »Karolinerna». Den centrala gestalten är Runeberg, som ägnas inte mindre än tre kapitel. 1900-talslyriken får utrymme i analyser av miniatyrpoem som Selanders »Euwe – Lasker Zürich 1934», Martinsons »Ute på havet», Edfelts »Vestrogothica», Lagercrantz' »Agnes Charlotta» och Göran Palms »Havet». von Platen är nämligen övertygad om att poesins magi »framträder särskilt effektivt i kortdiktens kondenserade form», och han stöder sin uppfattning med en hänvisning till Croce (s. 121). Tanken har ju formulerats i betydligt mer tillspetsad och slagkraftig form av Poe i »The Philosophy of Composition». – Den enda moderna dikt av längre format som tas upp är Klaus Rifbjergs »Engang». Volymen inleds och avslutas med två texter av något avvikande karaktär: ett analyserande referat av den isländska släktsagan om Hrafnkel Freysgode, samt en föreläsning betitlad »Metoder för dikttolkning». Med undantag för två kapitel rör sig således alla kommentarer över svenskt eller finlands-svenskt material. Undertitelnns uppgift att publikationen tar upp »nordiska texter» ter sig därför något missvisande, i synnerhet som norsk diktning helt lyser med sin frånvaro.

I en efterskrift meddelar von Platen sina farhågor att hans bok »skulle bli ojämn och oenhetlig» (s. 193), och visst märks det att analyserna kommit till i skilda sammanhang och riktats till läsekretsar av olikartad beskaffenhet. I ett fall – Runebergs »Grafven i Perrho» – bifogas hela den vetenskapliga notapparaten, i andra sker hänvis-